

„A TÖBBNYELVŰSÉG TAPASZTALATA NAGYON FONTOS”

Beszélgetés **SZABÓ T. ANNÁVAL**

Verebi Réka: *Az interneten nagyon sok információt olvastunk Önről. Ezzel az interjúval új dolgokat szeretnénk megtudni. Az első kérdésünk az lenne, hogy kislánykorában mi volt a kedvenc meséskönyve.*

Szabó T. Anna: Egy nagyon furcsa, *Tündérmesék* című meséskönyv volt. Azóta is keresem. Egy de Ségur nevű nő írta, aki hercegnő volt [Comtesse]. Bukarestben vagy Kolozsváron adták ki⁴, s azóta sem találok sehol az interneten. Olyan, mintha nem is létezett volna. Volt benne egy *Medvefiú* című mese és sok tündérruha-mese, ami nagyon mély hatást tett rám. A másik könyv, amelyet nagyon szerettem, egy mesegyűjtemény volt, a *Nagyapó mesefája*, abból olvastak nekem. Volt egy dédnagymamám, akit azért láttam varázslatosnak, mert egyrészt nagyon öreg volt, másrészt nagyon furcsának tűnt, mert nem tudott mozogni, mivel a fél oldala lebénult. Ült az ágyon, és semmilyen más kapcsolatban nem voltunk, csak beültem hozzá, és azt mondtam, hogy „*Dédi, olvasd nekem ezt, meg ezt!*” És dédi elolvasta. „*Még egyszer!*”. Megint elolvasta. Volt, hogy egy mesét hatszor-hétszer vagy tíz-tizenkétszer is elolvasott egy este. Nem is este, bocsánat, délután, mert este a nagymamám olvasott. Amikor dédi a nagymamámékkal élt, és én náluk voltam, mindig ő olvasott nekem. Soha senki nem volt hajlandó azóta sem tizenkétszer elolvasni ugyanazt a történetet. Nagyon szerettem Móra Ferenc *A didergő király* című meséjét. Ezt nagyon sokszor elolvastattam a dédivel. Úgyhogy ez az a két mesekönyv, melyeket azóta is nagyon szeretném megszerezni – érdekes módon nincs meg nekem egyik sem. Ha valaki látja ezt a *Tündérmesék* című könyvet, az hívjon fel, vagy írjon nekem egy e-mailt!

Korsós Anna: *Volt-e kedves gyermekverse vagy mondókája?*

Sz. T. A. Biztos, hogy volt... Mondóka sok, például egy kiszámoló. Nagyon szeretem a rigókat,

⁴ Ion Creangă Könyvkiadó, Bukarest

Szabó T. Anna mesél a táborlakóknak a könyveiből

ezért ez az elég ostoba mondóka volt az egyik legkedvesebb mondókám, mert nagyon szerettem a rigóéneket:

*Etyem-pettyem pityalára,
Szól a rigó kiskorába.
Hess, hess kismadárka,
Szállj a rózsafára!
Ingó-bingó rózsa,
Te vagy a fogócska!⁵*

Az egyik első versem is a rigó énekéről szólt.

Nagyon sok verset szerettem, de leginkább Szabó Lőrincet olvastak nekem gyerekkoromban, vagy mondtak fejből. Petőfit is sokat. Kedves mondókám sok van még, s például azok is újraéledtek, amelyeket a gyerekeimnek elmondtam.

V. R. *Sűrűn forgattuk és nézegettük itt a táborban a Kerge ABC című verseskötetet. Azt szeretnénk kérdezni, hogy hogyan osztották fel egymás között a betűket és az állatokat.*

Sz. T. A. Nem én osztottam be, hanem a kiadó adott betűket. Szerencsém volt, mert a könnyebb betűk jutottak nekem, ámbátor azért nekem is volt például az **X** meg az **LY**, amelyek nagyon cselesek, mert velük egyáltalán nincsen állat. Azt hiszem, még egy olyan betű volt, amit ki kellett találni, az **Ú**. Nahát, azzal sincsen állat, legalábbis nem tudok róla. Tóth Kriszta erősen méltatlankodott, hogy neki jutott a **Q** meg a **Y**. Azt hitte, hogy nincs az **Y**-nal állat, de egy szerelő

⁵ A folytatása: *Ádám, Éva kertben voltak, / Madarat fogtak. / Hányat fogtak? / Mondd meg te!*

mondta neki, hogy van, a Yorkshire terrier. Végül a Csimota és a Magvető Kiadó adta ki a könyvet, de a Csimotáék találták ki az egészet, így ők osztották ki a betűket az elején.

K. A. *Alakult-e ki baráti kapcsolat a közös munka során?*

Sz. T. A. A baráti kapcsolat korábbi. Varró Danival például együtt jártam sok órára az egyetemen. Volt egy nagyon kedves tanárunk, akit nagyon szerettünk: Géher István. Most halt meg nem régen. Hozzá jártunk angol műfordítás- meg versórákra, tehát Varró Danit onnan ismerem. Tóth Krisztát pedig még korábbról, mert egy időben nagyon sokan összejártunk, például Lackfi János, Vörös István... Tóth Krisztánál volt ilyen költő-összejövetel, ahol egymás verseit olvastuk minden hónapban. Tehát a baráti kapcsolat nem a közös munka során alakult ki, hanem még előtte.

V. R. *Tanulmányozta-e a kevésbé ismert állatokat, például a dzseládát, mielőtt megírta a verseket?*

Sz. T. A. Sajnos nem, pedig a dzseládáról Gerald Durrell jutott eszembe. A dzseláda egy majomféle, s nekem az eredeti elképzelésem gyerekkoromban az volt, hogy majomkutató leszek. Nem költő szerettem volna lenni, hanem majomkutató. Nem csak Gerald Durrell miatt, akit nagyon szeretek, s a könyveit, különösen a *Családom és egyéb állatfajtaikat* különösen ajánlom mindenki figyelmébe. Most már hangoskönyvben is elérhető egy része. Nagy kedvenc, tényleg, minden nyáron elolvasom ezt a művet. Muszáj. Anélkül nincs nyár, hogy Gerald Durrellt ne olvassék. Egyéb könyvek is voltak a majmokról, amelyek nekem nagyon tetszettek, a csimpánzokról és a gorillákról is. Tehát pont a dzseládát nem tanulmányoztam, de a majmokról tudtam korábbról sok mindent.

V. R. *Mi volt a mesebeli lények – például a X-nél a xinxis⁶ – ötletadója, és hogyan képzelte el ezt a kis lényt?*

Sz. T. A. A xinxis ötletadója egy Frigyes nevű óriási kandúr macska volt, aki egy időben négy vagy öt napig a felügyeletemre volt bízva. Én nem tudtam, hogy a macskák a kilincsekre felugrálva képesek kinyitni az ajtót. Most már látom, hogy az én macskám is próbálkozik, csak ő még túl kicsi hozzá. Ez a Frigyes egy kicsit ferde szemű macska volt. Minden reggel fél hatkor roppant ügyesen ráugrott a kilincsekre, majd átgyalogolt rajtunk, hogy adjunk neki reggelit. Ezért van az, hogy a xinxis is ugrál a kilincsen. Tehát eredetileg egy macskaféle lényt képzeltem a xinxisnek, egy kínai macskát, de nem szíámit, hanem valami hasonlót.

K. A. *Tudjuk, hogy műfordítással is foglalkozik. Verseket és prózát is szokott fordítani?*

Sz. T. A. Igen. Most fordítottam például egy nagyon szép, nagyobb kamaszoknak szóló regényt, amely még nem jelent meg. Egy Patrick Ness nevű angol szerző írta. Az a címe angolul, hogy *A Monster Calls*. Még nem tudom, mi lesz a magyar címe, valószínűleg *Szólít a szörny*. Arról szól, hogy egy kisfiú, aki a halálosan beteg édesanyját ápolja, egy nap arra ébred, hogy egy szörny éjszaka be akar jönni a szobájába. A szörny egy tiszafa formájában megjelenő szörnyeteg. A vele kialakuló kapcsolatáról – ha nem is barátságáról, de nagyon izgalmas kapcsolatáról – szól a könyv. Ez egy hosszabb meseregény, bár felnőtteknek is szól.

Még életemben nem fordítottam úgy, hogy sírtam közben. Most először fordult elő, hogy bizonyos részeknél egyszerűen folyt a könnyem. Nem vagyok nagyon síró, így nagyon furcsa, pedig olvastam is előtte kétszer a könyvet. A prózafordításról ennyit, hogy még megtörténik az is a műfordító életében, hogy elsírja magát a szövegen. A versfordítást is Géher Istvántól tanultam, s Lator László volt a másik mesterem.

K. A. *Melyik az a külföldi költő vagy író, akinek a műveit szívesen fordítja vagy olvassa?*

Sz. T. A. Több nyelvről fordítottam. Van például egy Clare Pollard nevű kortárs angol költőlány,

⁶ Ez az állat itt a xinxis, / ugye csinos? Pedig nincs is. / De ő nem tudja, hogy nincsen – / jön és ugrál a kilincsen!

akivel jóban is vagyunk, és nagyon szeretem az írásait csakúgy, mint William Shakespeare szonettjeit. Majdnem az összeset lefordítottam már. Az a legnagyobb vágyam, hogy a teljes szonettgyűjteményt lefordítsam magyarra. Van már nagyon sok fordítás, nem én fordítanám le elsőnek, hanem mondjuk negyvenötödszörré.

Fordítottam németből is, románból is. Kolozsváron nőttem fel, tehát az iskolában megtanultam románul. Néhány kortárs verset ültettem át románból, de azt hiszem, leginkább a Shakespeare-szonetteket szeretném lefordítani.

V. R. Szokott más nyelveken verseket írni?

Szabó T. Anna meghallgatta a táborban írt verseinket is.

Sz. T. A. Gyakorlásképpen előfordul, de nem, és nem szívesen. Angolul tudnék egyedül, más nyelveken inkább értek vagy olvasok. Álmodom egyébként. Álmomban szoktam más nyelveken írni, sőt, egyszer egy egész zenedarabot is végigálmodtam, és nagyon jól hangzott, de ébren nem csinálnék ilyet. Azt gondolom, van olyan költő, aki tud nagyon jól más nyelven verset írni, de ahhoz minimum kétnyelvűnek kell lenni, vagy abban a nyelvi közegben kell élni. Tehát ha elmennék Németországba lakni, akkor valószínű, hogy írnék magamnak németül verseket. De akit említettem⁷, a kutyarajzoló vagy farkasrajzoló El Kazovszkij például egész felnőtt életében Magyarországon élt, és mégis mindig csak oroszul tudott verset írni. Tehát valószínű, hogy magamtól is csak magyarul írnék, más nyelven csak azért, hogy gyakoroljak, mert nem bírnám ki, hogy ne próbáljam ki magam. Nem hiszem, hogy más nyelven helyt tudnék állni. A gyerekkori barátnőm például az iskolában, nyolcadikban vagy hetedikben írt verseket angolul, románul. Nagyon érdekes volt, hogy ez neki könnyen ment. Én azt gondolom, hogy ha idegen nyelven írnék, nem tudnám megítélni, hogy az mennyire jó. Csak egy nyelvben vagyok annyira otthon.

V. R. Az előbb említette, hogy Kolozsváron született. Miért tartja fontosnak, hogy gyermekei megismerjék az ottani hagyományokat?

⁷ Az interjúkészítés előtti könyvbemutató beszélgetésben, melyen minden táborlakó részt vett.

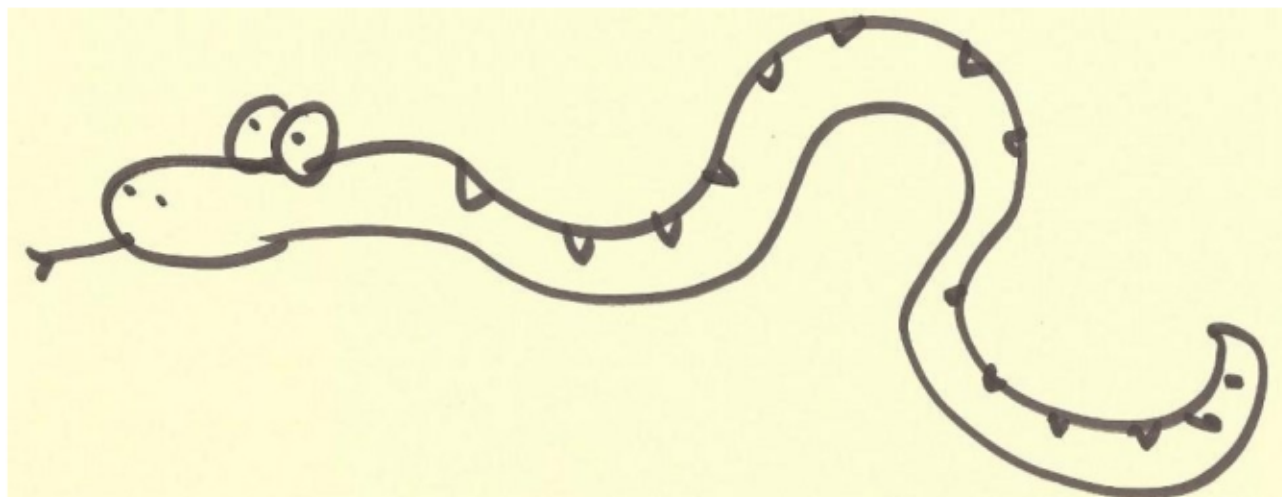
Sz. T. A. Ebben nagy mulasztásaim vannak, mert sokat meséltem nekik, de furcsa módon még nem voltunk ott együtt. Ebben közrejátszik az, hogy a férjemnek, Dragomán Györgynek – aki szintén Erdélyből, Marosvásárhelyről származik – olyan honvágya volt, amikor elkerült onnan, hogy ő, ha nem is fogadta meg, hogy soha nem megy vissza, de rettenetes nehéz volt neki magához térnie ebből az erős honvágyból vagy nosztalgiából. Lehet, hogy ez is közrejátszik abban, hogy még családdal nem látogattunk el. Én vele többször voltam Erdélyben, de a gyerekeinkkel nem, viszont mindent elmeséltünk nekik, nagyon sok diát, és mindent megmutattunk, de ezzel még tartozunk nekik. Nagyon fontos lenne, de úgysem azt ismerik meg, amit én láttam. Olyan dolgokból áll össze az embernek a gyerekkora, melyek talán nem érdekesek másoknak. Például a lakóháza előtti füves terület, amin annyit játszott, vagy annyit pattogtatta a labdát, az kinek fontos? Másnak nem annyira, pedig az is a haza része, az is a szülőföld része. Ilyen szempontból nagyon vicces, hogy régebben angolul beszélünk a gyerekek előtt, ha nem akartuk, hogy mindenbe beleszóljanak, vagy mindent megértsenek, de most már kezdenek érteni angolul, ezért néha románul beszélünk. Magunktól nem szoktunk, mert eléggé elfelejtettem a román nyelvet, de például ez is része a gyerekkoromnak, hogy három nyelv volt: a magyar (az anyanyelvem), a német (amely nagyon gyakori Kolozsváron, vagy az én gyerekkoromban még az volt), és a román, a leggyakoribb. A többnyelvűség tapasztalata nagyon fontos. Mindig mondom a gyerekeimnek. Például csak németül nézhetnek rajzfilmet. A nagymamáknál nem, de otthon csak németül. Sőt, nem bánom, ha napi egy-két órát is nézik, mert abból nagyon jól tanulnak.

Olyan kiejtése van a gyerekeimnek! És ez abból a tapasztalatból adódik, hogy az erdélyi kultúrában megszoktam, hogy nem csak egy nyelv van körülöttem.

V. R. Köszönjük szépen a beszélgetést.

Sz. T. A. Én is köszönöm.

(Szálka, 2012. július 20.)

Weisz Béla grafikusművész kilenc rajzot készített nekünk a Pajtaszínházban.
